

EL VEÏNAT DE MAR DE VILASSAR 1594-1784: La formació d'una identitat diferenciada en vint fets¹

PRESENTACIÓ

Presentem, d'una manera didàctica, la dinàmica social i econòmica que va portar a la formació d'una identitat diferenciada per al veïnat de mar de Vilassar des del privilegi de 1594, que introduïa la insaculació per al conjunt del terme fins a completar la independència del nou poble a partir de la pragmàtica de 1784. Després de recopilar una àmplia base de dades, reinterpretem diversos tòpics i aclarim alguns dubtes pendents. Per agilitzar la presentació, ho classifiquem en vint passes i comparem el procés amb altres casos, especialment amb els veïnats de Cabrils i Sant Crist. Pel seu interès, transcrivim la consuetud de 1792 de la nova parròquia de Sant Joan de Vilassar, la qual fou redactada amb l'objectiu d'aconseguir rebre els mateixos serveis que a la parròquia matriu de Sant Genís.

1.- 1594: Nou privilegi per a la universitat de Vilassar

El 10 de febrer de 1594 Felip II atorgava un nou privilegi reial a la universitat de Vilassar. Suposava la culminació del procés històric d'institucionalització de la universitat iniciat amb els privilegis reials de 1419 i 1480, i confirmats amb el privilegi de 1553. Amb aquest esperit de posada al dia, s'introdueix la insaculació i l'atzar aparent en l'elecció dels càrrecs (des de 1517 s'escollien per cooptació del Consell ordinari sortint). La cooptació permetia mantenir l'equilibri entre les dues valls del terme, Cabrils i Vilassar; però ara s'unificaven les bosses per a les extraccions i això suposava la pèrdua de la paritat entre les valls amb la corresponent preeminència de la vall de Vilassar i l'aparició dels primers conflictes territorials dins el terme: comencen els greuges.²

2.- 1600-1601: El conflicte dels hostals del veïnat de mar amb la universitat

L'any 1600, Sebastià Mir i Antoni Lledó, hostalers del veïnat de mar, s'adreçaven a la Cancelleria reial i denunciaven «no y ha memòria de hòmens en contrari estan en possessió de tenir hostel y de vendre pa y vi seu propi y les demés provisions que han menester los passatgers, en la qual són perturbats e inquietats per lo balle, Jurats y universitat de Vilassar, pretenent spoliar los de dita antigua quieta y pacífica possessió...». Tot seguit, la Cancelleria reial ordenava que no fossin molestats en dita possessió i evocava la causa per ser superior al batlle. El conflicte prenia una altra dimensió de resultat indecís i, finalment, el 24

de febrer de 1601 pactaven una concòrdia que suposava una relativa victòria per als hostalers de mar, ja que se'ls permetia continuar, però pagant una taxa a la Universitat: «Dita Universitat no puga posar al encant públic ni secret la venra del pa ni vi del cap de Vilassar y par asò se obligan dits Mir y Lledó per ells y per los seus quiscun que volrà tenir ostal a pagar per cada casa quoranta reals dic 4 ll.».³ Començaven els conflictes fiscals.

3.- 1605: Creació del jurat menestral

Per març de 1604 la Universitat de Vilassar acordava un conjunt de canvis que es concretaven l'abril de 1605 amb l'obtenció d'un nou privilegi reial que suposava una petita revolució: a partir d'aleshores, el tercer jurat introduït pel privilegi de 1594 seria extret d'una bossa reservada per als menestrals «per quant en dita parròchia [h]y ha molts menestrals que són abtes y sufficients per a regir lo offici y Càrrech de Jurat y per al present [h]y ha poch inseculats dels menestrals en les bosses que per avuy són». Suposava recuperar el que ja existia en part. Fins al privilegi de 1594, el quart home de Consell era un menestral. Per minorar encara més els efectes de l'atzar i donar una continuïtat a les gestions –i assegurar el control per a l'elit pagesa local–, un Consell general celebrat l'abril de 1607 «determinaren que com era nessesari que los jurats que eren o axien del càrrec de jurats restaran en Consell de més del que són acostumats y que se puga millor mirar per los negosis del poble».⁴

Però el 1622 esclatava un nou i greu conflicte que enfrontava els menestrals amb alguns pagesos per tal que es fes una quarta «clau del arxiu de la sacristia vella... en la qual estan tancats los privilegis y boses dels insaculats»” per al jurat menestral, que finalment seria aprovat en una votació de 1622 per vint-i-sis vots front a quinze.⁵ Suposava equiparar el recuperat jurat menestral als altres dos jurats pagesos.

4.- 1609-1617: La introducció de sant Elm

Aquest conflicte territorial i entre sectors professionals i estamentals tindria la seva primera plasmació i canalització en la parròquia, amb motiu de la construcció del campanar l'any 1609. La nova campana és dedicada també a sant Elm, el patró de la gent del mar i així tothom col·laborava «y gravarà una imatge del gloriós Sant Elm y una altra imatge del benaventurat Sant Genís». Sant Elm, com a patró de la gent del mar, semblava destinat a presidir el veïnat de mar. Així, en l'ampliació de l'església parroquial de 1615 es dedicava una de les noves capelles laterals a sant Elm, cosa que suposava una despesa de 240 lliures. El 1617 encarregaven al fuster de Granollers Joan Oliu «un retaule fet de fusta de àlber bó ab tres pasteres y tres imatges de bulto». Davant la despesa, el 1616 creaven l'ofici del baciner de sant Elm, però acostumaven a designar pagesos benestants del nucli parroquial: el 1616 Jaume Parera, el 1617 Jaume Mayans i Aroles, el qual repetia el 1618 ajudat per Bernat Vehil del sant Crist; a partir d'aquest moment detectem dos baciners, un del nucli matriu i un del sant Crist,

el 1619 de nou Bernat Vehil i Macià Morot, el 1620 Pau Tries i Jaume Roldós... Res a veure amb els mariners i pescadors del veïnat de mar. Arreu del litoral es creaven confraries de Sant Elm per al rescat de captius en terres sarraïnes, però no tenim cap notícia en aquest sentit a Vilassar.⁶

5.- 1618: El benefici de sant Joan

Però a sant Elm s'interposaria sant Joan, el qual, a diferència de sant Elm, portava un pa sota el braç. El mas Amat del veïnat del Sant Crist era l'única tinença del terme de Vilassar sota domini de la comanda de l'Hospital de Sant Joan de Barcelona i que, àdhuc, donava nom a una partida situada prop de l'andana litoral coneguda com a *peça o camp de sant Joan*. L'any 1617, el pagès tinent i hereu del mas, Joan Amat, fundava un benefici familiar dedicat al Roser i a sant Joan per a la celebració de dotze misses anuals a l'altar del Roser, una per mes, de tal manera que els quatre mesos amb festivitats *joanistes* se celebraven els dies de les corresponents onomàstiques. El dotà amb dos censals que sumaven dues-centes lliures, sota patronat dels descendents possessors del citat mas Amat.⁷

6.- 1620: Vall contra vall, el conflicte del rellotge de la sagrera

El plet del rellotge revesteix una gravetat extraordinària, ja que comporta un pioner enfrontament entre els veïns de la vall de Cabrils (veïnats de Cabrils, Sant Crist i de mar) i els del nucli administratiu situat a la vall de Vilassar, per la negativa dels primers a contribuir en la instal·lació d'un rellotge en el campanar parroquial situat al nucli de la sagrera. L'afer s'inicia en un Consell de 1619 quan acorden designar una comissió paritària «per a que vagen a Mataró y miren y reconeguen si un reloge tenen venda los frares de St Joseph seria bó y suficiente per lo present terme». Tot i la paritat d'aquesta comissió entre les valls de Vilassar i Cabrils, l'afer esclatà. Pel gener de 1620, el Consell ordinari acordava «sie fet y fabrigat un rellotge ab tots sos guarniments necessaris y penjat en la sumitat del Campanar de la Sglésia parrochial... que la fàbrica de aquell y tot lo que serà necessari asserca de dit rellotge se pague dels emoluments comuns» i per aquest fi s'acordava fer un tall i mig tall, acord que tot seguit ratificava el Consell general per majoria; però una minoria, que havien posat un plet contra els jurats per aquest litigi, tots ells habitants de la vall de Cabrils, feien constar un vot particular en contra, i encara un petit grup de menestrals hi estava d'acord però no volia que es fes cap tall extraordinari per aquest afer. La gravetat de la topada per a la cohesió de la comunitat portà a una concòrdia, per la qual pactaven «perdonar qualsevols agravis que los hun aja fets al altro per qualsevols causas y rahons fins la present jornada tant de paraula com altrament» i es fixaven les condicions de la fabricació del rellotge «prometen que la dita fàbrica faran pasar anant ab comuns gastos y conservarlo ab gasto comú, sols que per lo que ara si ha de fer y treballar ab despesas los de la vall de Cabrils sien exemps de venir[h] y a treballar per esta vegada tant solament» i es pactava ampliar-ne els efectes amb la instal·lació d'una nova campana «grosa» per marcar les hores al conjunt del terme.⁸

7.- 1633: Plet dels pescadors contra la universitat per la llibertat de vendre peix

Un altre moment especialment dur va tenir lloc l'any 1633 quan els pescadors –establerts al veïnat de mar– van presentar una causa a la Reial Audiència contra els òrgans de la universitat,⁹ «los Jurats y mostasaf del terme y parròchia del terme de Vilassar pretenen que Benet Mir, Antoni Piferrer, Bernat Alsina, Magí Pou y altres en la mar que pescan en la mar que ve alendret de dit terme tenen obligació de aportar y vendre en la plaça de dit terme lo peix que prenan y açò destrictualment, de tal manera que no'l puguen vendre altre part, sinó que primer lo aportan y tingan a vendre en dita plaça y si troban compradors que'l vengan sinó que'l perdan, per lo qual effecte los han fet manament penal y per no haver obeit los han penyorat». Els pescadors argumenten la «novetat» que això suposa i el greu perjudici econòmic que els representa «perquè may se ha fet tal, sinó que sempre y de temps immemorial han estat y estan en possessió los dits y altres que abans d'ells han pescat en dit lloch de aportar la pesca allà ahont han volgut y en particular a la present Ciutat y allí vendre-la perquè's troban compradors de peix granat que en dit terme en un any no si vendria un peix per ser gent que no acostumen comprar per sas cases sinó peix grosser y menut y encara molt a tart...». I remarquen la contradicció que suposa que la universitat vulgui inventar-se obligacions feudals que ni el senyors feudals havien posseït: «Induir destrictes com seria aquest y llevar ab ell lo libero comers és cosa odiosa y prohibida per diverses constitutions de Catalunya y contra la llibertat de que fent lo contrari han gosat los dits y altres pescadors en sos terras y habitacions...».

Davant el caire que prenia l'afer, intervingué el mateix rector i poques setmanes després, «com per sustentar dita causa havien ditas parts respectivas de gastar molta suma de diners» –amb la ironia que els pescadors haurien de pagar per les dues bandes!–, es signava una transacció o concòrdia entre els denunciants i els representants de la universitat, per la qual els pescadors retiraven la causa, els jurats anul·laven els penyoraments fets pel mostassaf i acordaven «que dits pescadors estiguin de esta hora en avant com antes».

Hem d'aclarir que aquest no era un problema local. Ja l'any 1628 els monjos de la Cartoixa de Montalegre havien obtingut un privilegi de Felip IV el 1625 (renovació en part d'un anterior de 1586), pel qual tenien preferència d'antelació en la compra de peix als pobles de la Marina –des de Montgat fins a Arenys–, conflicte que s'havia resolt amb la signatura d'una concòrdia amb Mataró l'any 1628.¹⁰ El mateix problema que a Vilassar el 1633 es reproduirà deu anys després, el 1643, a la veïna Mataró i també conclourà amb una transacció, tot i que en uns termes intermitjos, no tan favorables als pescadors.¹¹

8.- 1659: La darrera revolta. El motí del sant Crist

L'any 1659 detectem el darrer gran episodi de revolta comunitària que tanca alhora una bandositat local, així com l'evidència que l'ús de la revolta ja resulta inviable davant la creixent força repressiva de les autoritats reials. L'any 1650,

el reverent Genís Recoder era assassinat per Antoni Julià i Colomer i un altre «ob inimicitias» (per baralles). Inicialment se l'excomunicà, però l'any 1651 se li aixecà l'excomunicació i fou condemnat a «despullat amb una vara a les mans i una corretja al coll, sigui assotat davant de les cinc fonts de les esglésies on es va cometre el crim i a la hora que hi hagi més concurs de gent». Posteriorment, entre els anys 1653 i 1656 Julià seria designat batlle reial de Vilassar... i l'any 1658 «morí d'una escopetada de prompte». D'altra banda, detectem a partir d'aquest un seguici d'assassinats entorn dels Carbonell del veïnat del sant Crist (el reverent Genís Recoder era cunyat d'una Carbonell): Macià Morot mor el mateix 1658 «de mort violenta» i el seu fill, Joan Morot i Carbonell, el 1659 «ferit d'una escopetada».¹²

Pocs dies després –coincidint amb la diada de la Festa Major de Sant Genís!– es presentava un algutzir reial a executar una ordre de detenció contra Montserrat Vives i Carbonell, pagès del veïnat del Sant Crist, fill del citat Gaspar Carbonell i Vives.¹³ La reacció de la comunitat local fou immediata, el darrer gran motí local de l'època: «No dubtaren la major part de la gent de Vilasar amotinarse ajuntant tot lo poble a repich de campana y així amotinats, armats de pedrenyals pístolas de menos mida de tres palms carrebinas xispes llargas o altres armes de foch consemblants, oposarse a dit Algutsir Real... disparant li a ell y als de sa companya molts tirs de ditas armas de foch dels quals obligaren a disparar també de la part del Reÿ nre. Sor., y entre los tirs de una part y altre restaren alguns morts y altres de farits, y fonch dita resistentia y motí tant gran que a no ésser assistit dit aguazil Real de aquell partit de cavalleria seria estat molt contingent que ell y la demás gent de peu que li assistian foren restats morts en lo camí real ahont feren dita vàlida resistentia per ésser tants los amotinats que en número passaven de dos cents...»¹⁴

Pel llibre d'òbits, sabem que enterraren «mort promptament d'escopetades i punyalades» el mateix Montserrat Vives i Francesc Mas (à) Seguí; i, pel corresponent llibre de Cabrera, el fadrí Josep Sala «mort violenta a la parròquia de Vilassar en lo veïnat del sant Crist».¹⁵ Com veiem, es manté el sentiment comunitari dels darrers tres-cents anys, malgrat la repressió de les forces reials sobre el país quotidià. Però amb un augment notable de les desavinences internes de la pròpia comunitat local.¹⁶

9.- 1659-1660: La repressió. Sentència contra la jurisdicció reial i concòrdia

La Guerra dels Segadors i la identificació dels des Bosc amb la causa reial tindria conseqüències en la nostra comunitat. Durant la Guerra dels Segadors, Frederic des Bosc és un més dels nobles catalans que marxen a l'exili i participen en les campanyes felipistes.¹⁷ I el 1653, en el marc de la reacció monàrquico-senyorial que es produeix amb el retorn de la noblesa exiliada després de la guerra, el rei els atorga les seves pretensions jurisdiccionals com agraïment per llur suport.¹⁸ Simultàniament, les universitats de Cabrera, Argentona i Vilassar pacten oposar-s'hi conjuntament i visitar el Rei a Madrid¹⁹, ja que, com fa notar Carreras

Candi, «los sindichs, en hu de sos escrits, al fer constar com les poblacions d'Argentona, Vilaçar y Cabrera, s'havien trobat disposades á servir al Rey en diners y persones, manifestaven haver acudit ab lleves de gent, á Salses, en la guerra del Rosselló y derrerament á Gerona. En lo siti d'esta Ciutat, la gent del Maresma aná comanada per Federich des Bosch, mestre del Camp, á qui pagaren son estipendi, axis com als oficials de dit *Tercio*, constant en lo procés original, dugues ápoques de paga, demostratives d'haver percebut, Federich, quaranta cinch lliures, per socors dels oficials.»²⁰ Argentona, Vilassar i Cabrera interposen recurs contra la disposició real –així com els Rocabertí pel seu terç del delme–, el rei remet el tema a l'Audiència i una sentència de 1655 els dóna la raó, però una altra de 1656, confirmada amb la sentència de 1659, els la nega, tot i que els des Bosc havien de pagar una quantitat equivalent a l'abonada per la comunitat local per redimir-se (mil sis-centes lliures equivalents als dos mil florins de 1480).²¹ Però la realitat havia evolucionat tant en contra de llurs pretensions «considerant attentament las dites parts la immortalitat dels plets, los duptosos esdeveniments y fins aquells tenen, y quant millor es venir a una moderada concordia que proseguir la causa y no res menys lo odi rencor y mala voluntat aquells en si portan y causan a les parts» –a més, tampoc no està clar que poguessin pagar a les universitats la quantitat fixada per la sentència ja que, per exemple, l'any 1662, signen dues concòrdies per dos censals que s'havien venut el 1649 per pagar llegats per quatre mil set-centes lliures, dels quals portaven anys sense pagar-ne les pensions²²–... que l'any següent els des Bosc signaven la concòrdia del 9 de març de 1660: a canvi d'un nou lliurament de diners (4.905 dobles d'or), venien i cedien totes les jurisdiccions i es quedaven reduïts al domini emfitèutic a més d'imposar-se silenci perpetu.²³ El conjunt de Vilassar quedava alliberat jurisdiccionalment, però augmentava la càrrega fiscal pel deute acumulat.

10.- 1665: Creació de l'«Administració del siri de sant Joan»

La parròquia havia estat tradicionalment l'àmbit on els veïns s'aixoplugaven per organitzar-se com a comunitat i ara era el torn dels veïnats: les tensions territorials dintre del terme necessitaven una sortida institucional que canalitzés i vertebrés aquestes inquietuds. La incorporació tindrà lloc l'any 1665 en el context d'unes circumstàncies ben singulars que la faran possible. La insaculació obtinguda amb el privilegi de 1594 havia anat donant una major representació als veïns de la vall de Vilassar front als de la vall de Cabrils, amb un matís: dins els oficis de la parròquia, com eren escollits, es conservava una certa paritat i representació de la diversitat de les capelles i devocions. Però l'any 1665 l'atzar de les extraccions dels oficis de la universitat jugarà just en sentit contrari: les extraccions per a batlle del diumenge de Carnestoltes generaven una terna en què tots eren veïns de la vall de Cabrils, tant el designat Joan Torra com els altres de la terna, Antoni Roldós i Carbonell i Jaume Roldós.²⁴ Per completar el caprici de l'atzar, el següent dimarts de Pasqua, en les extraccions anuals dels oficis de la universitat, la majoria dels extrets també eren de la vall de Cabrils: el mostassaf Joan Amat, el clavari Antoni Mas Riera, tots els jurats, tant els pagesos Pau Amat i Antoni Roldós i Carbonell, com el jurat menestral el pescador Bernat Roldós...

Era una ocasió única i difícilment repetible. Com era habitual, tot seguit es reunien a l'església amb el rector per elegir els oficis de la parròquia –el rector estava absent i assistia el vicari Joan Coloma–. Aprofitaren l'avinentesa per introduir tot un conjunt de nous oficis, la major part amb rerefons territorial: set noves administracions de ciris i l'organització de les enramades de la vuitada de Corpus per quaters. Així, el dimarts corresponia a «lo quarto del veynat de Sant Crist y de mar, comensant la casa d'en Tolrrà tot per avall fins a la vora de la mar». Quant als set ciris, quatre eren de tipus funcional (pagesos, Pasqua, sant Sebastià i sant Elm) i tres territorials, dos d'ells per a capelles (Sant Salvador a can Boquet i la Santa Creu de Cabrils) i un de nou, sant Joan, que corresponia exclusivament als caps de casa del veïnat de mar. La *vella guardia* de pagesos *grassos* vilassarencs es devien quedar astorats amb tantes novetats després de dècades d'immobilisme. I, el que és més important, les novetats es consolidarien. Suposava un pas decisiu en la creació d'una consciència diferenciada dels veïnats i la seva vertebració institucional.²⁵

11.- 1677-1687: Privilegis de cavaller i fallida financera

Amb l'entrada al govern dels partidaris de Joan d'Àustria, puja la burgesia emergent del litoral i és l'hora de premiar els adeptes. Així, el 1677, poc després del nomenament de Joan d'Àustria, els Isern de plaça obtenen el privilegi de cavaller. L'any 1682 era el torn de l'altra gran nissaga local, els Mayans Eroles de can Mayans, els quals guanyaven un plet en què plantejaven una ascendència nobiliària basant-se en el «redescubrimient» d'una hipotètica descendència del mític almirall Conrad de Llança del 1300. Honors a part, ambdues nissagues s'apressaven tot seguit a exigir la corresponent exempció fiscal i d'allotjar tropes als òrgans de la Universitat. Aquests reaccionaven pledejant i, finalment, es signaven concòrdies acceptant el nou estatus, tot i que els beneficiats havien d'assumir abonar la seva part del deute històric de la Universitat acumulat fins aquell moment. El greuge era ben evident: eren dos dels principals contribuents i, per tant, la càrrega fiscal s'havia de distribuir entre els restants. Això augmentava la pressió fiscal fins a coadjuvar a la fallida financera de la Universitat el 1687 i, tot seguit, la signatura d'una onerosa concòrdia amb els creditors. Amb tot, la fórmula serviria per liquidar el deute acumulat.²⁶

12.- 1696: La renovació de la Confraria de Sant Jaume

L'any 1611 els immigrants occitans havien promogut el retaule i Confraria de Sant Jaume com una fórmula d'integració en la comunitat parroquial que els protegís de qualsevol discriminació. La confraria fou el seu espai al llarg del sis-cents, però a finals de segle el corrent immigratori ja s'havia frenat i els novvinguts ja es consideraven integrats. Davant la manca de confreres, l'any 1695 el rector encarregarà l'administració de la confraria als menestrals i pescadors. En el moment de la reconstitució al juny de 1696, consten trenta-cinc menestrals i vint-i-cinc pescadors, amb un pes majoritari de veïns del veïnat de mar. El manual sobre la Confraria que es conserva a l'arxiu parroquial registra anotacions fins

a l'any 1762. La fractura social es vertebrava en l'àmbit parroquial fins a la irrupció de la nova realitat eclesiàstica del veïnat de mar.²⁷

També detectem nous indicis de vertebració dels veïnats al voltant de la parròquia, amb la posada en marxa l'any 1723 del *Llibre dels fadrins de Cabrils*, on podem llegir els nomenaments d'uns «administradors de la cera dels fadrins de Cabrils».²⁸

13.- 1727-1745: L'erecció de l'església de Sant Joan

Pel juliol de 1726 els veïns del veïnat de mar demanaven al bisbat i obtenien el permís per aixecar una capella. Nomenaven com a administradors els pescadors Jaume Mir, Josep Estanyol, Joan Mir i Jeroni Ferrer i, la tardor de 1727, compraven una peça de terra campa al peu del camí que anava a Cabrils per cent lliures, per aixecar-hi la seva capella. Tot seguit posaven la primera pedra, però les obres s'allargarien fins a la consagració l'any 1745. En la visita del bisbe de l'any 1739 encara faltaven per cobrir els sostres d'algunes capelles i parets, que s'exhorta a acabar i es mana al rector que faci anar un clergue a cada veïnat cada diumenge a ensenyar doctrina. A mitjan 1740 els veïns demanaren que es beneís el nou temple i es permetés dir missa. El bisbe va encarregar la comprovació al rector i, per juny de 1741, els veïns signaven un conveni amb aquest, ja que «se han suscitado y ofert algunos reparos y dificultades». S'havia pactat un acord. El rector consentia que s'hi fes missa, però es reservava alguns drets com el bací de les ànimes i el dret del rector a dir-hi missa quan volgués. Es comprometien a pagar dotze sous per missa, tant al rector com al vicari que hi anés. Si es tractés d'un sacerdot forà, caldria permís del rector i, quan aconseguissin prou renda, podrien disposar d'un sacerdot propi resident en el veïnat, amb preferència els que hi havien nascut. Tot seguit, el bisbe signava el corresponent decret a partir d'aquesta concòrdia. Era un principi. Per setembre de 1742, prestava jurament com a vicari Magí Mir i Orriols, fill de can Mir del mateix veïnat, per dir missa. Amb motiu de la visita del bisbe l'octubre de 1746, aquest disposava l'obligació addicional de resar el rosari tots els dies. Magí Mir serviria a la nova església fins al 1780, quan l'estat de salut no li permeté continuar. Des del nomenament de la nova vicaria en el marc de la concòrdia de 1772 que veurem, actuava com a coadjutor del vicari.²⁹

14.- El creixement demogràfic entorn les feines del mar

El creixement del veïnat de Mar és impressionant. L'any 1640, de cent noranta-quatre cases que consten al terme de Vilassar, se n'adscriuen com a molt una trentena de famílies al veïnat de mar. L'any 1726, en el permís episcopal per erigir la nova església, es diu que el veïnat «excedeix el número de dos-centes ànimes de comunió» (equiparables a adults, incloent-hi els pàrvuls arribarien a uns tres-cents habitants). En canvi, l'any 1776, en una altra visita pastoral, compten sis-centes noranta-dues ànimes de comunió o adults, per tant, ja està a frec del miler d'habitants. Un espectacular creixement del tres-cents per cent

en cinquanta anys. En la llegenda del plànol de 1777 es llegeix que hi ha cent vuitanta-una cases al veïnat de mar (sobre cinc-centes catorze del terme) i en la sol·licitud de 1783 per a la segregació es diu que hi ha dues-centes trenta famílies i set-centes setanta-cinc ànimes.³⁰ Però, d'on procedeixen aquests nouvinguts? Tal com va demostrar Josep Samon, aquest creixement no prové tant del trasllat de veïns dels nuclis de dalt, com del creixement demogràfic del Principat.³¹ Bona part d'aquests nouvinguts es dediquen a activitats relacionades amb el mar i això genera una estructura funcional que diferencia completament el veïnat de mar del nucli matriu i dels veïnats de Cabrils i de Sant Crist, en els quals es mantindrà una clara hegemonia pagesa.

15.- 1742-1752: De la denúncia per abusos a l'empenyorament de la Universitat

«Le dixerón: detente traydor a Dios y al Rey, que en este lugar [Vilassar] todos són traydores, que te hemos de matar, que, aunque te matemos, el Rey ya nos perdonará». Amb aquestes paraules s'adreçà el 1727 el cap d'una *tropa* armada que perseguia el contraban de tabac al pagès vilassarenc Jeroni Villar, al qual aturaren al camí prop de can Boquet. Poques vegades trobem un testimoni tan clar de la imatge que s'havia fet l'administració borbònica d'un indret qualificat d'austriacista. Era tan gran la sensació d'impunitat que donaren una bona pallissa al pobre Jeroni i tot seguit li demanaren perdó... en adonar-se que s'havien confós d'home.³² Aquestes circumstàncies comportaren una cruent repressió que es concretà, entre d'altres formes, en una desaforada sobrecàrrega fiscal posterior i immediata a la Guerra de Successió; el 1716 s'assignà a Vilassar la càrrega tributària equivalent a quatre-centes quinze cases, un càstig que el 1719 s'ajustari a dues-centes cinquanta cases, mentre el cens d'Aparici de 1708 n'atribuïa cent vuitanta-dues. Els regidors opten per endeutar-se amb nous censals, però sense el permís reial que preveu la nova legislació borbònica a partir de la Nova Planta; es falsegen els comptes o no es presenten... Aquesta sobrecàrrega, junt amb una distribució força injusta, comporta un creixent malestar dels veïns.

La revisió cadastral impulsada per l'intendent Antoine de Sartine a partir de 1735 agreujà la situació i va forçar a contreure nous censals. Josep Maria Torras i Ribé ha documentat una munió de conflictes i protestes locals arreu del país a partir de 1740 contra les corrupteles i abusos dels regidors borbònics canalitzats pels gremis.³³ També els trobem a Vilassar. El 1742 un grup de veïns encapçalats per Pere Masriera de Cabrils denunciaven els fets al corregidor, i davant el silenci d'aquest (denunciaven «no desempeñó su encargo habiéndose dexado llevar de el dinero que se le dió»), tornen a presentar la denúncia el febrer de 1745: «Los Regidores que han sido de dicho lugar desde el año de 1716 para pagar el Catastro han creado diferentes Censales sin facultad, y precisado a los Particulares a pagar sus pensiones, de lo que ha resultado el que todos son Pobres; no habiéndose dado las cuentas con la debida formalidad ni exigidóse algunos alcances. Por lo que solicitan se manden revistar las quantas de los Regidores que han sido desde el año 1716...».

En un primer moment, el corregidor ordenava que es deixessin de pagar els censals contrets sense autorització, però aleshores els regidors declararen que els denunciants «son miserables que no tienen que perder» i el 1748 demanaven «se les conceda permiso para imponer un veinteno sobre los frutos que se cogeran en aquel término». Com que els comptes històrics havien estat definits cada exercici, la denúncia fou sobreseguda, tot i que se'ls ordenà que no paguessin els censals posteriors a la Nova Planta fins que no fossin autoritzats. Finalment, un decret de maig de 1749 autoritzava la imposició d'un quarantè sobre tots els fruits –per obtenir-lo, s'endeutaren amb 225 lliures més!–. Però aleshores diversos particulars interposaren plet a l'Audiència amb l'argument que no calia el quarantè, ja que els emoluments ordinaris eren suficients per cobrir els càrrecs. Els regidors subhastaren el quarantè de 1750 i 1751, però fou a favor d'alguns dels que s'hi oposaren, els quals el boicotejaren argumentant que «molts particulars havien estat remitents a la paga» i no pagaven l'arrendament. El malestar fiscal dels sectors més perjudicats per les decisions de l'elit dirigent de la comunitat anava creixent. I començaren els retards en els pagaments de les pensions anuals fins a la denúncia dels creditors censalistes. Conclusió: «Se han experimentat muchas dicencions y enconos entre los Particulares de dit Comú, que a no asossegarse contribuirían sens dubte a la total ruina del Comú» i acordaren cercar una composició.

Així, pel setembre de 1751 acordaren pactar una concòrdia entre la Universitat, els particulars que protestaven i els creditors, i designaren uns mitjancers ben significats: el marquès de Moja i mariscal de camp de l'exèrcit (i senyor del castell), un doctor en drets i ciutadà honrat resident a Argentona i un parell de pagesos benestants de Teià. Primer aclariren l'import del deute acumulat: 27 censals que sumaven 13.233 lliures, els quals suposaven una pensió anual de 397 lliures:

Període	Nombre censals	Total preus (lliures-sous)	%
1681 i 1700: Compres casa i corral	2	563 - 10	4'2
GUERRA SUCESSIÓ (austriacista)	5	2.920	22'1
1714-1722: POSTGUERRA (borbònic)	16	7.325 - 5	55'4
1738-1744: REVISIÓ CADASTRE (Sartine)	3	2.200	16'6
1749: despeses per obtenir quarantè	1	225	1'7
TOTAL 1752	27	13.233 - 15	100'0

Actuaven dos grans bàndols o partits: «Molts particulars del partit oposat als regidors» i el dels «regidors de dit lloch de Vilassar junt ab alguns particulars de son partit». No hem localitzat les llistes, però dóna la impressió d'una comunitat partida per la meitat. Els pactes foren ben sorprenents. Acordaven pagar els censals del memorial i es comprometien a silenci perpetu sobre la revisió dels comptes, consideraven aprovat el quarantè però declaraven no reclamables els arrendaments de 1750 i 1751, el batlle i regidors acceptaven rebaixar-se el sou a la meitat (de 10 a 5 lliures anuals), canviaven el quarantè per una sobretaxa

sobre el cadastre de set diners per lliura, empenyoraven els emoluments del terme i es comprometien a facilitar proporcionalment la palla, farratge i transport obligats per a la tropa, i cercaven una concòrdia amb els creditors en els següents termes: La universitat es comprometia a pagar cada any una anyada i mitja de pensions fins a cobrir els retards i, a partir d'aquell moment, anirien lluint els censals... i com a garantia cedia als creditors els emoluments del terme (carnisseria, tenda o gavella, fleca i aigües del nucli de dalt, més la fleca, gavella i hostel del veïnat de mar). Finalment, pactaven l'alternança en els càrrecs municipals entre els dos bàndols. Volem remarcar com aquesta fórmula de repressió borbònica de la postguerra consistent en una sobrecàrrega fiscal per a un lloc concret, comunament no citada³⁴, comportava uns efectes a llarg termini fins a l'empenyorament de la Universitat *sine die*... amb el consegüent augment de les tensions territorials i socials internes. Començava una nova etapa. Protestes com aquesta escampades arreu feren necessari democratitzar els ajuntaments, la qual cosa es concretà en la reforma de 1766.³⁵

16.- 1762: El personat de sant Joan creat pel llegat de la vídua Caupena

Agnès Manent i Casanovas era filla d'un pagès de Cabrera que es casà dues vegades, la primera amb Salvador Vives i, el 1742, amb el fuster originari de Santa Coloma de Farners, però veí del veïnat de mar de Vilassar, Joan Pau Caupena; però, amb tot, morí sense fills. En el seu testament ordenà la creació d'un benefici sota invocació de sant Joan Baptista de dit veïnat, amb l'obligació de celebrar missa tots els dies a «l'església de Sant Joan de dit veïnat de Mar a las nou horas del matí, y ab la obligació de haver de dir lo Rosari de Maria Santíssima tots los dias de festa de ohir missa, y a la hora, que se coneguia més convenient que los habitants de dit veïnat puguin assistir a la dita Iglésia a fer esta devoció». Suposava una gran empenya per dotar la nova església d'una activitat equiparable a la parroquial. Hi deixava tres mil lliures a censal i, si no hi arribessin, el valor de la seva casa coneguda com «la Pallissa d'en Lladó». Quant als beneficiats, serien prioritaris els del seu llinatge o, en cas de no haver-n'hi, algú que fos natural de dit veïnat.³⁶ Com a contrast, podem citar, per exemple, com el 1757 les rendes de l'església parroquial provinents de famílies del veïnat de mar superaven per poc les vuitanta-tres lliures a l'any.³⁷

17.- 1751-1772: Una primera separació jurisdiccional i fiscal de la gent del mar

Al llarg del set-cents assistim a un lent procés d'implantació de la matrícula de mar a tota la monarquia hispànica per tal de proveir abundant marineria a l'armada. El decret de 1717 ordena l'empadronament de la gent de mar. Així, en la matrícula de 1723, consten a Vilassar vuitanta-nou mariners i pescadors. La reial cèdula de 1737 representa un pas clau: qualsevol ofici del mar ha d'estar matriculat, confirma les exempcions d'allotjar tropes o de lleves de l'exèrcit, i queden separats de la jurisdicció ordinària per dependre de la de Marina. Aquestes regulacions es veurien desenvolupades amb les ordenances de 1748 i 1751, així com la seva ordenació territorial. Pel canvi de jurisdicció, a partir de la revista

de 1751 desapareixen els pescadors d'entre els oficis que ocupen el càrrec de sisè regidor de l'Ajuntament de Vilassar que corresponia al veïnat de mar –entre 1722 i 1751 tots ho són–.³⁸ En la revista de 1754 consten vuitanta-un mariners i seixanta-cinc patrons matriculats, en la revista de 1765, cent cinc mariners i seixanta-vuit patrons, el 1773 revista i reglament de Zalvide...³⁹ Com argumentaven des de l'Ajuntament matriu de Vilassar en el seu *Pedimento* de 1783 en contra del veïnat de mar, es composava «de veinte y cinco el Vecindario de San Juan pues las demás eran matriculadas para el servicio de la Marina y sugetas a la Jurisdicción del Alcalde de Mar».

Pel gener de 1777, els matriculats del veïnat de mar de Vilassar s'adreçaven a l'intendent manifestant «como se hallan imposibilitados de cobrar el tributo personal de los matriculados por cuanto muchos de estos se encuentran en actual servicio de la Real Armada en donde hay partida de la primera, segunda y tercera cuadrilla, y los de la quarta ahora estan detenidos por orden del Sr. Ministro General de Marina; y no pocos de los restantes que desde algunos años hà, residen en la Galícia y Francia...». Com a botó de mostra d'aquesta emigració, podem citar els diversos vilassarencs detectats aquests anys al port galleg de Mugardos: Gelpí, Domènech, Mir, Mas, Roldós, Ferrer...⁴⁰ Davant d'això, «el Alcalde y zeladores del vezindario del Mar [...] se hallan precisados de recurrir a la promoción de VS a fin de eximir a los sobredichos matriculados de pagar el expressado tributo exonerando algo a los de este vezindario de pagar tanta Cantidad».⁴¹

L'any 1772 la *Contaduría Nacional de Propios* havia aprovat el «Reglamento de las cargas que se deberan satisfacer del caudal de Propios del lugar de Vilassar», en el qual es fixaven exactament els ingressos i el desglossament de les despeses; però, paral·lelament, l'intendent dictava una ordre que separava «el ram de marina del veïnat de mar [...] sobre el contingent del pagament dels tributs dels personals reials i demés, carregant la recaptació i cobrament dels productes dels matriculats als Prohoms de Marina del mencionat lloc» [de Vilassar]. La rèplica, la trobem, per exemple, per octubre de 1777, quan els regidors de Vilassar presenten un requeriment als prohoms dels matriculats de Marina de Vilassar pels tributs pendents dels dos terços del tribut real personal pendents que pugen a prop de cent trenta lliures...⁴²

18.- 1767-1768: Elecció de dos diputats i síndic personer. Els veïns de mar són exclosos per la resta

L'any 1766 s'introduïa un canvi important en l'estructura dels municipis imposada per la Nova Planta de Felip V. A Vilassar corresponien sis regidors: tres del nucli principal, dos de Cabrils i només un del veïnat de mar; una aparent paritat entre valls... però, a la pràctica, donava l'hegemonia als pagesos front al menestral del veïnat de mar.⁴³ El regidor del veïnat de mar, quan convenia, actuava com a autèntic delegat en el veïnat. Per exemple, l'any 1728 el batlle Rafael Derrocada i de Llança, cavaller propietari de can Mayans, davant la gravetat dels problemes entorn al contraban local, ordenava –i comprometia– «a Joan Mir,

regidor del Vezindado de Mar de dicha Parq.^a de Vilassar, tuviesse todo cuydado de día y de noche que ningún barco desembarcase, sin que fuesse por el reconocido. Y que de noche alguna embarcación tirasse alguna Persona a tierra, que al instante la capturassen y que diesse parte a dicho Derrocada Bayle; y que executándose assí lo referido se evitarian dichos contrabandos.»⁴⁴

Amb la reforma de 1766, als regidors imposats s'afegien dos diputats del comú i un síndic personer en defensa dels interessos populars, ambdós anuals i electius. Suposava una tímida reforma democratitzadora que permetia guanyar una major representativitat. Però el truc estava en la facultat de definir el mètode per a la seva elecció, el qual permetria que tot quedés igual. Veiem-ho. Al terme de Vilassar es van fer les primeres eleccions per febrer de 1767. Es dividí el terme en cinc quaters o barris i a cada quarter corresponia l'elecció de cinc electors, els quals, a l'ensem, escollien els dos diputats i el síndic. Però el resultat fou il·lustratiu de la fragmentació territorial i social: mentre els quatre quaters del torrent, de muntanya, del carrer Nou i de Cabrils escollien pagesos, el quarter del sant Crist i de mar escollia menestrals i pescadors: el pescador/pagès Antoni Pou, els corders Gaspar Casanovas i Josep Moragues, el fuster Joan Bosch i el sabater Antoni Campins (remarquem que havien esborrat dins el quarter la minoria formada pels pagesos del veïnat del Sant Crist). En la segona volta per a diputats i síndic, aquests foren esborrats i tan sols foren escollits pagesos dels altres barris. Però encara això devia ser excessiu per a l'elit pagesa i en les noves eleccions per a l'any 1768 canviaren el sistema. Tan sols dos àmbits territorials, la vall de Vilassar i la de Cabrils (que incloïa Cabrils, sant Crist i mar). Resultat: Tots els electors foren pagesos, un d'ells del Sant Crist. Tan sols restà exclòs el veïnat de mar –a part, el cas dels pescadors matriculats que no podien votar–. L'enfrontament ja era ben evident i explícit.⁴⁵

19.- 1772-1779: Vicaries perpètuas per als veïnats de mar i de Cabrils

Com a desenvolupament de la concòrdia de 1741, l'any 1772 es signava una concòrdia entre els veïns del veïnat de mar, previ compromís amb el bisbat, i el rector de Vilassar amb l'objectiu de «constituir un sacerdot per a regir la Cura de Ànimas en lo Veynat de San Joan de Mar», la qual cosa es concretava en «que lo tal sacerdot o vicari [...] haja de administrar en dit veŷnat y a sos veïns los Sants Sagraments, la Penitència, Eucaristía, y Extrema Unció tan solament, y auxiliar a los moribunds de dit veŷnat [...] haja de celebrar missa tots los dias [...] tinga la obligació en tots los Diumenges de anunciar las festas y dejunis, y predicar sobre lo Evangeli la paraula de Deu en lo offertori, y assò també en las festas de total precepte; y en las tardes de dits dias convocar al poble per a ohir explicar la Doctrina Cristiana». Els veïns es comprometien a mantenir un vicari per al veïnat –a més dels serveis del reverent Magí Mir–, costejar una llàntia permanent davant el sagrari i els ornaments necessaris i a construir una casa rectoral. Per la seva banda, el rector es comprometia a pagar al nou vicari cent cinquanta lliures anyals, el qual, a més, percebria els dotze sous per missa previstos a la concòrdia de 1741 i els estipendis per funerals i altres celebracions.⁴⁶

Però la fórmula no acabava de satisfer els veïns i cercaren la segregació parroquial. L'any 1776 s'adreçaven al bisbe per demanar «la erección de un Párroco en dicha Iglesia pues si bien tienen la asistencia de un Theniente de Cura, se han visto privados por el Cura de la matriz de exponer el SSmo. en el día de Corpus, y su Octava, de hazer las funciones de Semmana Santa, de celebrar funerales y aniversarios [...] proviniendo de un Theniente de cura no más, jamás se introducen tan dulce y promptamente en los corazones de los Feligreses, por faltarle la autoridad y respeto, y eficacia, que tiene un verdadero Párroco». Semblava que ja estava tot madur per a la independència parroquial, però el procés quedaria a mitges. El bisbe contestava pel juliol de 1776 demanant que s'especificuessin les rendes amb què podria dotar-se el nou curat. Tant els veïns de Cabrils com els del veïnat de mar, encapçalats pels obrers de les respectives capelles, contestaven al bisbe l'abril de 1777 amb un detallat memorial del delme per demostrar que disposaven de rendes suficients, acompanyat d'un conegut plànol del terme que encara es conserva a la sala de consultes de l'Arxiu Diocesà. Especificaven que, com que les rendes de la parròquia pujaven a més de tres mil lliures, se n'atorguessin set-centes per al nou del veïnat de mar. Finalment, pel novembre de 1777, coincidint amb l'entrada d'un nou rector a la parròquia matriu, el bisbat concedia només vicaries perpètues als dos veïnats, confirmades per part reial el març de 1778. Hem localitzat el decret del bisbe per al veïnat de Cabrils que autoritza només la vicaria perpètua «mediante no haver por ahora proporción para su formal y entera desmembración». S'ordena que s'instal·li el Santíssim Sagrament reservat, pica baptismal, la cura d'ànimes i «dar el pasto espiritual correspondiente a los habitantes en las noventa y tres casas de dicho Vecindario». Quant als ingressos, «le señalamos doscientas libras moneda de este Principado, que en cada año le deberá pagar el Rector de San Ginés de Vilasar, cuya renta anual asciende a dos mil libras de la misma moneda; quedando además a favor del vicario perpetuo libre la limosna de la Misa, y los emolumentos, obvenciones y derechos funerales, y demás de estola de dicha ayuda de parroquia, cuyo importe regulamos en ciento cincuenta libras. De modo que el total de la renta anual de dicho Vicario perpetuo ascenderia a trescientas cincuenta libras, con corta diferencia». Just la meitat del que havien sol·licitat. I es proposava assenyalar el lloc per a un cementiri propi. Pel octubre de 1779 prenia possessió com a vicari perpetu del veïnat de mar el doctor Antoni Monserrat i pel novembre era el torn del doctor Martí Lluillas per al veïnat de Cabrils. El 9 de novembre de 1779 tenia lloc la benedicció d'un cementiri propi del veïnat de mar.⁴⁷

Crec que els veïns dels veïnats ho entengueren com una derrota, ja que no feia més que perpetuar els acords de 1772 i, per tant, perpetuava la dependència amb la parròquia matriu. Per tant, creixia el malestar amb el rector de Vilassar, ja que aquest havia aconseguit que el bisbe li concedís la preferència en assistir als funerals i altres oficis dels veïnats, especialment, per a propines i estipendis; amb les conseqüents queixes i resistències dels vicaris afectats, tal com reflecteixen un parell de cartes del rector adreçades al bisbat que hem localitzat. Pel setembre de 1779 el rector es queixava per no haver estat convidat a l'ofici «se sirva poner mano a estos excesos que todos provienen de dejarse llevar los

vicarios de tres o quatro idiotas de los mismos vezindarios contrarios a la matriz», i encara per març de 1780 «me convidó el vicario de mar y otras tantas el de Cabrls para oficios funerales, de dos reales el estipendio, por ser contra lo que me previno su Sma. (pués me previno queria que tuviese la misma distribución que un sacerdote extranjero) no quise asistir, a más que ni comida me querian dar». Potser per compensar, l'any 1782 el bisbat pagava al rector de Vilassar unes reparacions a la rectoria que superaven les dues-centes lliures –no en coneixem precedents–.⁴⁸ A més, continuava la vertebració dels vilassarencs de mar al voltant de la nova parròquia, per exemple, l'any 1781 es constituïa la Confraria dels fadrins pescadors sota la invocació de sant Pere. Igual que ja tenien a l'església matriu de Vilassar, vers 1780 el carmelita descalç fra Francisco de sant Maties (à) *El Romano* feia donació d'unes relíquies de sants Màrtirs que havia obtingut el 1757 a Roma i el 1781 n'estampaven uns *Goigs en alabanza dels Quatre gloriosos martyrs sant Innocenci, sant Reparat, sant Mansuet, y santa Especiosa* que s'hi veneraven.⁴⁹

Com a conseqüència del malestar veïnal per les decisions del bisbat, ràpidament s'obriria un nou front de conflictes amb el mateix vicari perpetu. Pel maig de 1780 el batlle i regidors de Vilassar reivindicaven el seu dret «immemorial» a nomenar els obrers de les capelles dels veïnats enfront als nomenaments fets pels nous vicaris perpetus. Conflicte del nucli matriu respecte als veïnats o bé del poder civil per mantenir el control històric dels espais parroquials construïts per la comunitat? Realment era la segona explicació. Trobem nous episodis l'any 1789 entre el vicari de Vilassar de Mar i el ja constituït nou Ajuntament del veïnat ja emancipat. El bisbat resoldria el 1791 que el nomenament dels nous obrers corresponia als obrers sortints presidits pel vicari i sense participació de l'Ajuntament. Aquesta nova versió del conflicte pel control del nou espai parroquial es clourà l'any 1792 amb l'aprovació o imposició al vicari d'una «instrucció per la concòrdia que per lo Govern de la Parroquial Iglésia de San Joan de Vilasar, en Junta unida, acordaren lo Ayuntamiento y Obrers de la Iglésia dit Poble; qual concòrdia es treta de la original, en que se han governat fins ara, y se governaran en lo successiu, los Reverents Pàrrocos y Obrers de San Genís de Vilasar» –la reproduïm com a annex, ja que permet conèixer en què consistia l'activitat d'aquesta primera parròquia, la qual intentaven que prestés els mateixos serveis que la parròquia matriu de Vilassar de Dalt–. Però els conflictes es reobririen periòdicament. Un nou conflicte apareixia amb l'augment de rendes procedents del delme del rector, motiu que portà al bisbe el 1815 a acceptar canviar les dues-centes lliures per un sisè dels fruits resultants del delme. Així, el 1816 trobem un «expediente sobre ciertas disputas escandalosas entre el Clero de San Juan de Vilasar y el estado seglar» per incompliments de la consuetud; el bisbe, en la seva visita pastoral d'aquell any davant les protestes exigí «mayor decoro y respeto en la casa del Señor y evitar toda irreverencia» i, alhora, en una carta del rector als delmadors senyors del castell llegim com demana que prenguin «este año una providencia seria contra los defraudadores del diesmo de esta Parroquia que son innumerables y contra los de Vilassar de Mar que son casi todos los que se resisten al pago, no veo hasta ahora novedad alguna. Ellos van recogiendo su grano y se

desentienden con los collectores...». Aquesta crispació va bloquejar la situació; mentre altres avançaran, per exemple, el Masnou aconseguirà el 1818 l'estatus de parròquia respecte a la matriu de Teià. Semblava que el pla de reordenació parroquial del bisbat de 1822, junt amb la reducció del delme a la meitat, reconduiria les coses, però la caiguda del règim constitucional el 1823 ho deixà tot igual. La situació financera aniria empitjorant, fins que a partir de 1837 l'abolició del delme feia desaparèixer la dependència econòmica. Ara sí que tot estava a punt per a la independència parroquial.⁵⁰

20.- 1784: Ajuntament propi per al veïnat de mar, però es denega per a Cabrils

El 9 de juny de 1782 es reunien dues assemblees de veïns del veïnat de mar, segons jurisdiccions els matriculats i la resta per separat, i en ambdós àmbits acordaven la mateixa iniciativa: donaven poders a una comissió formada pel pagès Antoni Pou i els pescadors Jacint Abril, Jacint Gelpí i Pau Guardiola. Aquests, l'1 d'abril de 1783 enviaren un *Pedimento* al *Real Consejo* demanant un ajuntament propi. Argumentaven que només els corresponia un regidor a l'Ajuntament de Vilassar, que la seu estava lluny «una legua distante de mal camino, con freqüentes avenidas y arroyos», que la justícia comuna «los desamparan quedando ocultos los delitos que cometen los vecinos de san Genís», no hi havia una ronda que els protegís «de los insultos que les ocasionaban los contrabandistas»... El 5 d'abril el Consell encarregava la instrucció del cas a l'alcalde de Granollers i el 20 de juny era el torn del *Pedimento* dels de dalt, que negaven les afirmacions dels de mar, a més de recordar el deute acumulat si es canviava el reglament de propis. Després de seguir tots els tràmits, el 19 de novembre de 1784 el rei Carles III dictava la resolució «que en citado lugar de San Juan de Vilasà de Mar se erija Ayuntamiento formal [...] pero sin perjuicio de los demás derechos y aprovechamientos comunes que han de conservarse como hasta aquí». Pel novembre de 1785 s'atermenà el nou terme –un nou tema de litigi– i es nomenà el nou Ajuntament: batlle el pagès Antoni Pou (abans havia constatat com a pescador) i regidors el comerciant Jacint Abril, els corders Jacint Castells, Gaspar Casanovas i Francesc Moragues, i els pescadors Antoni Ferrés i Joan Gelpí.⁵¹

Però cal matisar. Això només suposava la secessió jurisdiccional i governativa, mentre la gestió dels propis quedava reservada a l'Ajuntament matriu. Per fer-nos una idea, l'arrendament de 1751 de l'hostal, taverna, fleca i tenda del veïnat de mar per al trienni 1752-1754 havien suposat uns ingressos de dues-centes trenta-set lliures, la segona entrada en importància del terme després de la carnisseria.⁵² L'any 1762 l'ajuntament de Vilassar havia pagat una nova o reformada edificació al peu del camí ral, l'actual seu del Museu Monjo, amb la finalitat d'exercir els monopolis d'hostal, carnisseria, botiga, taverna, gabella i fleca; i així percebre millor els corresponents ingressos de propis.⁵³ El pagament de les pensions del deute històric acumulat impedia la separació fiscal i enterboliria durant dècades una resolució del contenciós històric, al temps que condemnava els dos Vilassars a un llarg i agònic plet. La sol·licitud de separació de propis de

1786 presentada pel nou Ajuntament, amb un cop de força dels veïns de mar fent-se per la força amb l'edifici i arrendant-lo pel seu compte, es tancava amb la resolució de 1791 de Carles III, ordenant que no s'innovés i es tornessin els propis a Vilassar de Dalt junt amb l'arrendament cobrat.⁵⁴ Fins al trienni constitucional no aconseguiria Vilassar de Mar la separació i autogestió dels seus propis, però en caure el regim constitucional per maig de 1823 s'ordenava «vuelvan las cosas en el ser y estado en que se hallavan a siete de marzo de mil ochocientos veinte» i el batlle i regidors de Vilassar de Dalt reclamaven als de Mar que se'ls reposés la possessió de la carnisseria, hostel i altres rams de propis i contribucions. Però el 1824 Vilassar de Mar aconseguia revalidar la seva possessió amb un reglament específic per a ells, tot i que a canvi haurien d'assumir la part proporcional del deute històric: nou censals que sumaven un capital de 45.496 reals d'ardit, el 34'3 per cent del deute acumulat (segons la proporció dels propis de cada lloc). Amb tot, això generaria un plet inacabable... fins a la sentència de 1852 que obligava Vilassar de Dalt a pagar a Vilassar de Mar 108.107 reals, però com calia abans compensar el que ja havien abonat..., nova disposició el 1856 del Tribunal contenciós administratiu, noves discussions i obstruccions...⁵⁵

Per contra, el veïnat de Cabrls veuria denegada el 1784 idèntica pretensió d'ajuntament propi i hauria d'esperar l'any 1821, tot i que també a ells la caiguda del règim constitucionalista els retornaria a la situació anterior i haurien de tornar a tramitar la separació l'any 1836, la qual, aquest cop sí, esdevindria definitiva.⁵⁶ Tot seguit i com a cloenda del procés històric, junt amb la ja citada reducció de les rendes territorials de la parròquia, pel juliol de 1837 el bisbat reconvertia les vicaries perpètues en parròquies amb les corresponents places de rectors. Amb tot, la difícil problemàtica del finançament del clergat parroquial durant aquests anys comportaria que els càrrecs estiguessin ocupats per regents i ecònoms: Vilassar de Dalt no tornaria a disposar de rector titular fins a 1847 i el primer de Vilassar de Mar arribaria l'any 1849.⁵⁷

Però no ens enganyem, la segregació parroquial no era un acord unànime dintre dels veïnats afectats. Com a mínim, bona part dels veïns del Sant Crist no el compartiren i continuaren vinculats *de facto* a la parròquia matriu. Per exemple, per octubre de 1842 detectem un «expediente promovido por los propietarios de las cuatro casas llamadas de San Crist del término de Cabrls, en solicitud de que dichas casas sean agregadas en lo espiritual a la Parroquia de San Ginés de Vilasar», demanda liderada pels Carbonell, que seria replicada per Cabrls i no generava unanimitat, ja que una de les cinc cases no s'hi adheria. La petició no avançaria i es mantindrien els problemes. El 1847, ho detectem en una carta del rector de Vilassar al bisbat amb motiu de l'enterrament del cap de la protesta: «Acabo de dar sepultura eclesiástica al cadáver de D. José Carbonell, hacendado y propietario del Vecindario llamado de Sant Christ, parroquia actualmente de Cabrls y pocos años hace de San Ginés de Vilasar; y sin embargo de haber prevenido a los interesados del difunto que debian avisar al Cura de Cabrls para acompañar al cadáver hasta mi jurisdicción parroquial, sin cumplir ésta mi disposición, me han presentado dicho cadáver a esta población para su sepultura,

sin venir acompañado del Cura de Cabrils. No es el primer caso que ha sucedido de esta naturaleza [...] ellos se consideran por injuria agregados a Cabrils, desconsolados por no haber hallado apoyo en la Autoridad Eclesiástica en sus recursos, privados de ciertos privilegios que de luengos siglos gozaban en esta Iglesia Parroquial de sepultura de sus maiores y finalmente de una iglesia en la que aún existen los grandes donativos que habian hecho». Els veïns del veïnat del Crist, una antiga tinença eclesiàstica estancada demogràficament des de feia segles, foren els gran sacrificats d'aquest procés.⁵⁸

CONCLUSIÓ

Hem resumit dos segles d'un llarg desencontre en vint moments, però, de fet, les línies de força que marquen el procés es poden sintetitzar en quatre xocs successius:

a) Territorial: El greuge d'uns veïnats desatesos respecte al nucli parroquial, especialment quant a la representació institucional i als serveis religiosos.

b) Social: Els enfrontaments creixents dels pagesos que controlen la representació, enfront als menestrals, pescadors i mariners.

c) Fiscal: Una càrrega fiscal excessiva i injustament distribuïda, producte durant el sis-cents de la lluita antisenyorial i, ja al set-cents, de la repressió borbònica que els ofega i de la qual intenten fugir els veïnats perifèrics, però que els perseguirà agònicament durant dècades.

d) Demogràfic: El fort creixement del veïnat de mar amb una estructura funcional basada en els oficis relacionats amb el mar, ben diferent dels nuclis de l'interior. Com és obvi, aquest factor per si sol no explica gaire cosa, ja que no es pot aplicar al cas de Cabrils. Més aviat, actua de catalitzador i explica la precocitat del veïnat de mar.

Amb tot, no voldríem magnificar aquest procés. Com posen en evidència els diferents casos anàlegs del Maresme, la segregació era inevitable tard o d'hora i arreu detectem raons anàlogues. El que varia és el pes de cada factor. La diferència en el nostre cas és que fou dels primers (junt amb Arenys de Mar l'any 1781), per tant, es tracta dels exemples on les citades línies de força es manifestaren abans, indici de la precocitat del seu desenvolupament demogràfic, econòmic i social.

Benet Oliva i Ricós

NOTES

- 1.- Abreviatures: ACA Arxiu de la Corona d'Aragó (PM: Protocols de Mataró, C: Cancelleria); ACM Arxiu Comarcal del Maresme; ADB Arxiu Diocesà de Barcelona; AHPB Arxiu Històric de Protocols de Barcelona; APSG-VD Arxiu Parroquial de Sant Genís - Vilassar de Dalt; APSJ-VM Arxiu Parroquial de Sant Joan - Vilassar de Mar; BC-APMM Biblioteca de Catalunya - Arxiu Patrimonial del Marquesat de Moja.
- 2.- Hem transcrit el privilegi a *El plet de l'escó. Una microhistòria sobre les comunitats locals, el règim senyorial i la Contrareforma a la Catalunya del 1600*, Caixa d'Estalvis Laietana (Mataró 2005), 267-272.
- 3.- ACA, Cancelleria, *Commune*, 4973, f. 232^r-233^r, 9-XI-1600, orde. APSG-VD, manual 33, f. 60, 24-II-1601, concòrdia. JOSEP SAMON I FORGAS, «*Lo vendre del pa y vi dels hostalers del cap de Vilassar*», *XI Sessió d'Estudis Mataronins. 26 de novembre de 1994. Comunicacions presentades*, MASM & PMC (Mataró 1995), 53-62.
- 4.- *El plet de l'escó*, 110-111. El privilegi de 1605, l'hem transcrit a pàgs. 273-276.
- 5.- APSG-VD, man. 37, f. 89^r-90^r, 29-III-1622, acta del Consell general.
- 6.- Extraccions oficis a ACA-PM-1330, not. C. Vehil, manual XXI, f. 78^r, 25-III-1616; sig. 1331, not. C. Vehil, manual XXII, f. 9^v-10^r, 18-III-1617; i f. 44^v-45^r, 17-IV-1618; i f. 66^r^v, 2-IV-1619; i a APSG-VD, manual 37, f. 58^r-59^v, 21-IV-1620...; i manual 62, «Llibre de la Administració de Sant Elm» 1702-1744. *El plet de l'escó*, 153-154.
- 7.- *El plet de l'escó*, 154.
- 8.- ACA-PM-1331, not. C. Vehil, man. XXII, f. 74^v, 21-VI-1619, Consell ordinari; i sig. 1361, not. Joan Miquel Banús, *Prothocollum sive manuale VII*, f. 18^v-19^v, 23-I-1620, Consell ordinari; i f. 19^v-21^v, 24-I-1620, Consell general. APSG-VD, man. 37, f. 60^r-61^r, 25-III-1620, concòrdia entre la Universitat i els pagesos de la vall de Cabrils. *El plet de l'escó*, 149-150.
- 9.- ACA-C, reg. 5376, *Commune*, f. 76^r-78^r, 17-VI-1633, Barcelona.
- 10.- XAVIER PÉREZ I GÓMEZ, *La Cartoixa de Montalegre*, Fundació Salvador Vives i Casajuana (Barcelona 2004), 120-121 i 174-179.
- 11.- ACA-PM-1391, not. Josep Martí, man. 1633, f. 187^r-188^v, 31-VII-1633, concòrdia. *Idem* a sig. 1396, s/n. JOAN GIMÉNEZ I BLASCO, *Mataró en la Catalunya del segle XVII. Un microcosmos en moviment*, Caixa d'Estalvis Laietana (Mataró 2001), 352-353. *El plet de l'escó*, 203-204.
- 12.- APSG-VD, òbits-VI, f. 201, 16-VIII-1650, el prevere Genís Recoder; pergamins-52, 1651, *ibidem*; òbits-VII, f. 66, 7-II-1658, Macià Morot; f. 69, 16-V-1658, Antoni Julià; f. 76, 31-VII-1659, Joan Morot.
- 13.- APSG-VD, matrimonis-I, f. 42, fitxa 137, 20-I-1588, G. Carbonell & E. Vives; 3-II-1672, M. Vives & M. Viura. ACA-PM-1456, not. Gaspar Sangés, testaments, II, f. 82^r-84^r, 21-I-1641, testament de Montserrat Vives.
- 14.- APSG-VD, capsa 1, sense classificar, full solt, instrucció per al comissari real Jaume Pelagrí, feta el 7-XII-1661 a Barcelona pel regent de la Real Tresoreria.
- 15.- APSG-VD, òbits-7, f. 77, 26-VIII-1659, Montserrat Vives i Francesc Mas (à) Seguí. Arxiu parroquial de Sant Feliu de Cabrera, 26-IV-1659, Josep Sala.
- 16.- *El plet de l'escó*, 183-184.

- 17.- BC, fullets Bonsoms núm. 150, Ramon Dalmau de Rocabertí, «Presagios fatales del mando francés en Cataluña», Saragossa, 1646, f. 112-113.
- 18.- BC, fullets Bonsoms, núm. 380 i 5034, 15-XII-1655, *Memorial en fet, sobre la causa veritent... entre Dona Maria Desbosch y Don Federich son fill agents de una: Y los Sindichs de las Universitats de Vilassar, Argenton y Cabrera, defenents, de altre*; redactat per Xammar-Mir-Sabater; punts 3 i 84.
- 19.- ACA-PM, sig. 1429, not. Gaspar Sanges, *Protocollum XIX*, s/n, 17-VII-1653, concòrdia entre les universitats.
- 20.- FRANCESC CARRERAS CANDI, *Lo castell de Burriach o de Sant Vicents*, Biblioteca Històrica del Maresme, vol. II (Mataró 1900), 208. *Idem* a BC, fullets Bonsoms, 380, punt 128 i 129.
- 21.- ACA, Audiència, Plets civils, núm. 15.168, 1567-1659.
- 22.- AHPB, sig. 729/56, not. Pere Màrtir Ferrer, II concòrdies 1660-1668, f. 142^r-145^v, 13-VI-1662, concòrdia amb el convent de carmelites descalces de Reus per 1.200 ll. de pensions endarrerides; f. 150^r-153^v, 21-X-1662, concòrdia amb els majors de la Confraria de Nostra Senyora de la Concepció dels claustres de la Seu de Barcelona per les pensions endarrerides des de 1652 d'un censal de 700 ll.
- 23.- AHPB, sig. 729/56, not. Pere Màrtir Ferrer, II concòrdies 1660-1668, f. 4^r-22^v, 9-III-1660, concòrdia; sig. 659/10, not. Miquel Serra, concòrdies 1645-1664, f. 211^r-223^r, *idem*. De les 4.905 dobles d'or, 1.886 per la venda i 3.018 per renunciar al plet antic, a pagar en terminis fins a 1665. El següent conflicte es produiria en no pagar-se aquesta quantitat: en esgotar-se el termini del segon pagament el desembre de 1661, els des Bosc reclamaren amb les corresponents lletres reials als jurats. Aquesta causa comportà un dipòsit a compte a la Taula de canvis de 2.166 ll., de les quals Vilassar n'aportà 1.033, Argentona 708 i Cabrera les restants 425. BC-APMM, lligall 238, f. 80^r-81^r. Hem transcrit la concòrdia a *El plet de l'escó*, 360-374.
- 24.- ACA-PM-1441, not. Gaspar Sangés, comú 1665, f. 48^r-50^r, 15-II-1665, extracció terna de batlle.
- 25.- *El plet de l'escó*, 205-207.
- 26.- *El plet de l'escó*, 215-222.
- 27.- ACA-PM-1531, not. Antoni Guals, comú 1705-1706, f. 77^r-88^r, 28-VI-1696. *Ibidem* a APSG-VD, manual 55, «Sant Jaume Apostol».
- 28.- APSG-VD, manual 80.
- 29.- ACA-PM-1572, not. Miquel Vila, comú 1725-1730, part 1727, f. 69^r-v, 13-XI-1727, venda terreny (*idem* a BC-APMM-325); sig. 1575, not. Miquel Vila, comú 1736-1741, part 1741, f. 48^r-49^r, 22-VI-1741, conveni amb el rector per dir missa; i sig. 1590, not. Miquel Vila, comú 1777-1778, f. 113e-114^r, 26-V-1777, testament de Magí Mir i Orriols. APSJ-VM, òbits 1, f. 44^v, 31-XII-1782, Magí Mir. APSG-VD, manual 97, «Esglésias y capelles», f. 64 i ss., «Llibre de la Obra y Fabrica de la Iglesia nova del veynat de Mar que se comensà en lo 1727». DAMIÀ BAS I MACIÀ, «El temple de Sant Joan de Vilassar», *Dedicació de l'església parroquial de Sant Joan de Vilassar de Mar*, Parròquia de Sant Joan de Vilassar (Vilassar de Mar 1996), 21-29.
- 30.- Veure el meu treball *Els orígens de la primera industrialització del rerepaís*, Caixa d'Estalvis Laietana (Mataró 1999), 84-85 i 91.
- 31.- JOSEP SAMON I FORGAS, «Els pobladors de Vilassar de Mar», *Singladures. Butlletí del Museu de la Marina de Vilassar de Mar*, núm. 2, juny 1986, 11-15.

- 32.- ACA-PM-1572, not. Miquel Vila, comú 1725-1730, part 1727, f. 46^r, 3-VI-1727, declaració.
- 33.- JOSEP M. TORRAS I RIBÉ, *Los mecanismos del poder. Los ayuntamientos catalanes durante el siglo XVIII*, Crítica (Barcelona 2003), 125-142.
- 34.- Per exemple, ANTONIO MUÑOZ GONZÁLEZ & JOSEP CATÀ I TUR, *Repressió borbònica i resistència catalana (1714-1736)*, Muñoz & Catà (Madrid 2005), 207-221, «La repressió fiscal».
- 35.- ACA, Audiència, Registres, vol. 239, f. 51^v, 134^{r-v}, 143^v, 158^{r-v}, 184^v i 200; i vol. 240, f. 41^r i 45^{r-v}. ACA-PM-1579, not. Miquel Vila, comú 1752-1753, part 1752, f. 126^r-128^v, 27-X-1752, concòrdia i memorial deutes universitat; i f. 144^r-145^v, 13-XI-1752, concòrdia amb creditors.
- 36.- APSG-VD, llibre matrimonis-2, f. 134^v, 12-IX-1742, J. P. Caupena & I. Vives i Manent; caps divers 1, s/c, 22-VIII-1762, clàusula del testament d'A. Caupena i Manent; i 3-IV-1763, testament de J. Caupena; i manual 97, f. 101-104, benefici o capellania. ACA-PM-727, not. Esteve Font, testaments 1761-1770, s/n, 29-IX-1763, codicil A. Caupena i Manent.
- 37.- Càlcul propi a partir d'APSG-VD, manual 82, «Llevador dels veynats y forestes de las rendas de la Iglesia de Vilassar 1757», f. 33-62, Veïnat de mar.
- 38.- Es pot veure la llista de regidors elaborada per Damià Bas, «Ajuntaments i alcaldes: I. De la Nova Planta al primer consistori de Vilassar de Mar», *Singladures. Butlletí del Museu Municipal de Vilassar de Mar*, juny 1990, núm. 9.
- 39.- JOAQUIM LLOVET, *La matrícula de mar i la província de Marina de Mataró al segle XVIII*, ed. Rafael Dalmau & Caixa Laietana (Mataró 1980).
- 40.- ANTONIO MEIJIDE PARDO, «La penetración económica catalana en el puerto gallego de Mugardos (1760-1830)», *Pedralbes*, any IV, 1984, núm. 4, 7-38.
- 41.- ACM, Fons «Segregació territorial entre Vilassar de Dalt i Vilassar de Mar», document núm. 1, 28-I-1777.
- 42.- Museu Municipal de Vilassar de Dalt, lligall Vilassar de Mar, núm. 1, 5-V-1772, «Reglamento de las cargas que se deberán satisfacer del caudal de Propios del lugar de Vilasar». ACA-PM-1590, not. Miquel Vila, comú 1777-1778, part 1777, f. 220^r-221^r, 12-X-1777, requeriment.
- 43.- Es pot veure la llista elaborada per Damià Bas, «Ajuntaments i alcaldes: I. De la Nova Planta al primer consistori de Vilassar de Mar», *Singladures. Butlletí del Museu Municipal de Vilassar de Mar*, juny 1990, núm. 9.
- 44.- ACA-PM-1572, not. Miquel Vila, comú 1725-1730, part 1728, f. 85^v-86^r, 1-VIII-1828, testimonial.
- 45.- ACA-PM-1585, not. Miquel Vila, comú 1766-1767, part 1767, f. 67^r, -71^r, 18-II-1767, eleccions diputats i síndic 1767 i 1678.
- 46.- ACA-PM-1587, not. Miquel Vila, comú 1772-1773, f. 47^r-49^v, 17-III-1772, promeses dels obrers de Sant Joan de Mar al bisbe. APSG-VD, manual 97, f. 108-113, 3-IV-1772, concòrdia.
- 47.- ADB, caixa 321, núm. 2, decret 10-XI-1777. APSG-VD, manual 97, f. 121-122, 1776, peticions al bisbe; i manual òbits 11, f. 1^r, nota sobre preses de possessió. ALEXIS SERRANO I MÉNDEZ, «El cementiri de Vilassar de Mar, aproximació històrica i valors artístics», *III Trobada d'entitats de recerca local i comarcal del Maresme: El patrimoni funerari del Maresme*, Castellà (Mataró 2009), 193-222.

- 48.- ADB, caixa 783, núm. 6, 6 bis i 7, cartes 1779; caixa 783bis, núm. 7, carta 1782; i caixa 784, núm. 11, carta 14-V-1778; núm. 14, carta 4-XI-1779; i núm. 15, carta 9-VII-1780.
- 49.- APSJ-VM, «Llibre de la confraria dels fadrins pescadors de Vilassar de Mar». El carmelita descalç *Fra Francisco de Sant Maties (à) El Romano* corresponia al vilassarenc **Francisco Villar i Gener** (1693-1768), fill del treballador Miquel Villar de Vilassar i d'Isabel Gener de Teià, un frare llec que feia de cuiner i infermer al convent de Sant Josep de Barcelona, el qual «NRP Nicolás, que fué General de la Orden, siendo Procurador General de Roma, se lo llevó a aquella ciudad en donde estudió onse años, y asimismo años después bolbió a Roma con otro Procurador General, y bolbió con él, dando en ambas vezes total satisfacción [...] Traxo algunos quadros y Reliquias, las que estan en varios Conventos...». La donació es va fer efectiva quan s'obtingué la vicaria perpètua, per evitar que es repetís el precedent de l'enviament d'una relíquia de Sant Joan Baptista des de Roma el 1757... que es quedà a la rectoria de Vilassar i no fou entregada fins al 1986! ACA, Monacals Universitat, vol. 83, Llibre de difunts del Convent de Sant Josep de Barcelona, f. 204, núm. 212. APSG-VD, llibre baptismes 3, 10-XI-1693, Francisco Francesc Miquel Villar. La identificació m'ha estat facilitada per l'arxivera M. Mercè Gras i Casanovas. LLUÍS GUARDIOLA I PRIM, *Sant Joan de Vilassar. Història i geografia de la comarca vilassanesa i del Maresme*, ed. Garcia (Vilassar de Mar 1955), 113-125, «capítol IX: Les relíquies dels Sants Màrtirs i els Goïgs». ALEXIS SERRANO I MÉNDEZ, «El nostre primer document del mes», a la web de CatVilassar.
- 50.- APSG-VD, manual 97, f. 130-144, diversos 1815 a 1835. ADB, caixa 784, núm. 16, 1780, queixa Ajuntament Vilassar; núm. 21, plec conflicte 1789; núm. 24, instrucció 1792; núm. 28, expedient 1816... APSJ-VM, *Llibre de decrets de la Sta. Visita de la parroquia de Sant Joan de Vilassar de Mar*, full solt que inclou també la visita de 1782. BC-APMM-257, 16-VII-1814, carta del rector Josep Fisonell des de Vilassar al representant dels marquesos de Moja.
- 51.- *Breu memòria documental commemorativa en el bicentenari de Vilassar de Mar 1784-1984*, Vilassar de Mar: Comissió del Bicentenari, 1984. ALEXIS SERRANO MÉNDEZ, *Vilassar de Mar. Un abans i un després. Context històric i desenvolupament dels principals entorns a la segregació municipal de Vilassar de Mar*. Vilassar de Mar: Centre d'Estudis Vilassarencs & Ajuntament de Vilassar de Mar, 2009.
- 52.- ACA-PM-1579, not. Miquel Vila, comú 1752-1753, s/f, 2-I-1752, arrendament.
- 53.- JOSEP SAMON I FORGAS & JOSEP VILADEMUNT I CORNEY, *Informe sobre el topònim Vilassar*, Museu Arxiu Municipal de Vilassar de Dalt, 2005, 77-81.
- 54.- ACA-PM-1602, not. Pere Màrtir Vila, manual 1790, f. 91^r-106^r, 26-VI-1790, manament de Carlos III.
- 55.- ACM, not. Joan Vila i Roldós, manual 1823, f. 165^v, 22-VII-1823, requeriment de l'Ajuntament de Vilassar de Dalt al de Vilassar de Mar; i f. 171^{r-v}, 26-VII-1823, requeriment del Batlle de Vilassar de Dalt al de Mar. Museu Municipal de Vilassar de Dalt, lligall Vilassar de Mar, *passim*.
- 56.- ACM, not. Desideri Torras i Golorons, manual 1836-1837, f. 55^r-56^v, 20-III-1836, acta reunió veïns Cabrils.
- 57.- L'ordre de segregació parroquial està citada a ADB, caixa 321, núm. 16. Per al rectorologi de Vilassar de Mar, veure DAMIÀ BAS I MACIÀ, «El temple de Sant Joan de Vilassar», *Dedicació de l'església parroquial de Sant Joan de Vilassar de Mar*, Parròquia de Sant Joan de Vilassar (Vilassar de Mar 1996).
- 58.- ADB, caixa 321, núm. 16, 1842; i caixa 783, núm. 292/32, 3-IX-1847. APSG-VD, òbits 13, f. 124, 3-IX-1847, Josep Carbonell i Vila. ACM, not. Joan Vila, manual 1847, f. 463^r-464^v, 31-VIII-1847, codicil; I f. 520^r-526^v, 25-IX-1847, inventari *post mortem*.